

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

3-МАХСУС СОН

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР-3

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES
SPECIAL ISSUE-3

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

№SI-3 (2024) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9556-2024-SI-3>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:
Сеитов Азамат Пулатович
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:
Сабирова Умида Фархадовна
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD:

22.00.01–Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Бекмурадов Мансур Бобомурадович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Каланов Комил Куллахматович
кандидат социологических наук, профессор (Узбекистан)
Убайдуллаева Раиса Турсуновна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Негматова Шахзода Шухратовна
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Шайылдаева Асель Кокоевна
кандидат социологических наук (Кыргызстан)

Исмаилов Алишер Агзамович
доктор экономических наук, (Узбекистан)
Щепилова Галина Германовна
доктор философских наук, профессор (Россия)
Рожанский Михаил Яковлевич
кандидат философских наук (Россия)
Маматов Нормурат
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Бурнашев Рустам Ренатович
кандидат философских наук, профессор (Казахстан)

22.00.02–Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Умаров Абсалом Адилевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Холбеков Абдугани Жуманазарович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Шайхисламов Рафаэль Бадретдинович
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Акулич Мария Михайловна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

Антонио Алонсо Марсос
доктор политических наук, профессор (Испания)
Фадеева Любовь Александровна
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Виктор Агаджаньян
доктор философии по социологическим наукам,
профессор (США)

22.00.03–Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Аликариев Нуритдин Сапаркариевич
доктор экономических наук, профессор (Узбекистан)
Матибаев Тасполат Балтабаевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Николов Стефан
доктор философии по социологическим наукам, (Болгария)

Мирзахмедов Абдирашид Мамасидикович
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Ли Ци
доктор исторических наук, профессор (Китай)
Сухомлинова Марина Валерьяновна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

www.tadqiqot.uz решают задачи, предусмотренные Стратегией Узбекистана 2030, направленные на развитие науки за счет внедрения достижений научных исследований ученых и служащих их признанию в международном научном сообществе. Так, каждой статье, опубликованной в журнале, присваивается номер DOI (Crossref). Журналы включены в международные индексные базы данных. Входит в список журналов ВАК Узбекистана.

22.00.01-Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Пармонов Фарход Ярашевич
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Толипов Файзулла Саидович
кандидат исторических наук, доцент (Узбекистан)
Алимухамедова Нодира Ядгаровна
доктор философии по философским наукам (Узбекистан)

Камалова Хатира Сабыровна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)
Тагиева Гулсум Гафуровна
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)
Ахмедова Феруза Медетовна
доктор философии по социологическим наукам (PhD)
(Узбекистан)

22.00.02-Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Аликариева Аълохон Нуриддиновна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)
Зайтов Элёр Холмаматович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Қозоқов Собиржон Зокиржонович
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)

Мирзахмедов Хуршид Абдирашидович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Қаюмов Қахрамон Нозимжонович
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)
Рахимбаева Дилбархон Абдулхамитовна
кандидат философских наук, доцент (Узбекистан)

22.00.03-Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Махкамов Қодиржон Одилжонович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Доспанова Дилара Уракбаевна
кандидат филологических наук, доцент (Узбекистан)

Каримов Бобир Шаропович
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Якубов Ильдар Харрасович
кандидат политических наук, доцент (Узбекистан)

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

1. Sodiqova Shohida RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING KEKSALAR UCHUN IMKONIYATLARI VA XAVFLARI.....	9
2. Karimov Bobir FASILITATIV LIDERLIK – BOSHQARUVDA DEMOKRATIK JARAYONLARNI RIVOJLANTIRISH OMILI SIFATIDA.....	18
3. Алексеева Виктория ОСОБЕННОСТИ ВОСПРИЯТИЯ МОЛОДЕЖЬЮ СОЦИАЛЬНЫХ ЛИФТОВ В ПРОЦЕССЕ СОЦИАЛЬНОЙ МОБИЛЬНОСТИ.....	26
4. Якубов Ильдар СОВРЕМЕННЫЕ КОНЦЕПЦИИ УПРАВЛЕНИЯ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ.....	38
5. Ахмедов Нодир ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ В УЗБЕКИСТАНЕ: ПРОБЛЕМЫ ФЕЙКОВЫХ НОВОСТЕЙ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ БОРЬБЫ.....	45
6. Abduraxmonova Manzuraxon, Sultonova Nazokatxon KVADROBERLAR SUBMADANIYATI – DEVIANT XULQ-ATVOR SIFATIDA.....	53
7. Alikariyeva A’loxon TA’LIM SIFATI MENEJMENTI TIZIMINI JORIY ETISH MUAMMOLARI.....	59
8. Berdimuratova Alima, Kamalova Khatira, Baymurzaev Azamat GLOBALLASIW DÁWIRINDE QARAQALPAQSTANLÍ JASLARDIŃ QÁDIRIYATLARĜA BAĜDARLANGANLÍĜI MÁSELELERI.....	67
9. Mirzaxmedov Xurshid SOTSIAL TRANSFORMATSIYA: YOSHLAR.....	81
10. Zaretdinova Nesibeli, Hakimniyazova Mavluda MEHNAT MIGRATSIYASINING DEMOGRAFIYAGA TA’SIRI.....	89
11. Mo‘minov Zokirjon IJTIMOIY MOBILLIK TURLARI: VERTIKAL VA GORIZONTAL IJTIMOiy MOBILLIK HAQIDA TUSHUNCHA.....	96
12. Узакова Зарина ДОШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ЭТАП ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОГО КАПИТАЛА ДЕТЕЙ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ.....	103
13. Alimuxamedova Nodira «MILLAT» HODISASINI TUSHUNISHDA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	110
14. Radjabova Aziza GLOBAL GEOSIYOSIY VA GEOIQTISODIY O‘ZGARISHLAR VA ULARNING MINTAQAVIY XAVFSIZLIKNI TA’MINLASH, NIZOLARNING OLDINI OLISHGA TA’SIRI.....	117

15. Dulanbayeva Oygul ZAMONAVIY JAMIYAT SHAROITIDA DIN VA IQTISODIY INSTITUTLARNING O'ZARO ALOQADORLIGI.....	123
16. Bekmurodov Xusan “MAHALLA YETTILIGI” – JAMIYATDA IJTIMOIIY MUNOSABATLARNI TAKOMILLASHTIRISHNING YANGI MEXANIZMI SIFATIDA (SOTSIOLOGIK TAHLIL).....	129
17. Samadov Shohzod FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARINING IJTIMOIIY TRANSFORMATSIYASIGA DOIR QARASHLAR (SOTSIOLOGIK TAHLIL ASOSIDA).....	135
18. Мирзаева Шахноза НОВЫЙ УЗБЕКИСТАН: ГЕНДЕРНОЕ РАВЕНСТВО В СФЕРЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА.....	142
19. Mirjavxarova Farida TRANSFORMATSION JAMIYATDA HARBIYLIK KASBI: ORIENTATSIYA VA DEFORMATSIYA (KASBIY BUZILISH) SABABLARI, OMILLARI VA UNING NAMOYON BO'LISHI.....	148
20. Xaytboev Boburjon INSON, FAN VA TEXNIKA TUSHUNCHALARI – FALSAFIY TADQIQOD OBYEKTI SIFATIDA.....	155
21. Xo'jamqulov Adham YANGI O'ZBEKISTONNING YOSHLARGA DOIR SIYOSATI: YOSHLAR IJTIMOIIY KAPITALINI RIVOJLANTIRISH OMILI SIFATIDA.....	162
22. Qobilov Uchqun DAVLAT BOSHQARUVINI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA DAVLAT XIZMATCHILARINING KASBIY KOMILLIGINI SHAKLLANTIRISH.....	169
23. A'zamova Kumush INSON QADRINI YUKSALTIRISHDA IJTIMOIIY DAVLAT MEXANIZMLARINING REGULYATIV FUNKSIYASINI RIVOJLANTIRISH.....	176
24. Tajieva Dilnoz YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA XOTIN-QIZLARNING O'RNI VA MAVQEI: SOTSIOLOGIK TAHLIL.....	183
25. Xaydarova Javohira RAHBAR AYOLLARNING BOSHQARUV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI.....	189
26. Каюмова Райхона МАХАЛЛЯ В УЗБЕКИСТАНЕ: ИСТОРИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ И СОВРЕМЕННОЙ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ.....	198

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

Tajieva Dilnoz,

DBA mustaqil tadqiqotchisi

O'zLiDeP Toshkent shahar Kengashi

Yoshlar muommolarini o'rganish va tadbirkorlarni

qo'llab-quvvatlash bo'limi mudiri

dilnozatajiyeva@ gmail.com

YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA XOTIN-QIZLARNING O'RNI VA MAVQEI: SOTSIOLOGIK TAHLIL

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.14564825>

ANNOTATSIYA

Bugungi kunda O'zbekistonda ham xotin-qizlarning turmush tarzi, faolligi, bandligi, ijtimoiy himoyasi, yetaklanuvchi maqomidan yetaklovchi maqomiga olib o'tish, ularni qo'llab-quvvatlash masalalariga katta e'tibor berilmoqda. Maqolada Yangi O'zbekiston taraqqiyotida xotin-qizlarning o'rni va mavqeining sotsiologik tahlili keltirilgan. "O'zbekiston-2030" strategiyasi doirasida xotin-qizlarning siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy faolligini oshirish, onalik va bolalikni himoya qilish, gender tenglikni qaror toptirish, ayollarning huquq va manfaatlarini ta'minlash bo'yicha keng ko'lamli chora-tadbirlari to'g'risida tahlil qilingan. Xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy va sotsial faolligini oshirish, ularning turli soha va tarmoqlarda o'z qobiliyat va imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishi uchun shart-sharoitlar, vazifalar hamda yangilanayotgan O'zbekistonda ayollarning jamiyat siyosiy hayotidagi ishtiroki to'g'risida tushuntirib berilgan.

Kalit so'zlar: xotin-qizlar, "O'zbekiston – 2030" strategiyasi, gender tenglik, BMT, "Ayollar daftari", "Yoshlar daftari", jamiyat, ilm, fan, YuNISEF, Qizlar akademiyasi, mahallalar.

Таджиева Дильноз,

Независимый исследователь АГУ,

начальник отдела изучения проблем молодежи

и поддержки предпринимателей Ташкентского горсовета УзЛиДеП

dilnozatajiyeva@ gmail.com

МЕСТО И ПОЛОЖЕНИЕ ЖЕНЩИН В РАЗВИТИИ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА: СОЦИОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

АННОТАЦИЯ

Сегодня в Узбекистане большое внимание уделяется вопросам образа жизни, активности, трудоустройства, социальной защиты женщин, перехода из статуса лидера в статус лидера, их поддержки. В статье представлен социологический анализ роли и статуса женщин в развитии Нового Узбекистана. В рамках стратегии «Узбекистан-2030» проанализированы широкомасштабные меры по повышению политической, социальной и экономической активности женщин, защите материнства и детства, установлению гендерного равенства, обеспечению прав и интересов женщин. Разъясняются условия, задачи и участие

женщин в политической жизни общества в модернизирующемся Узбекистане в целях повышения общественно-политической и общественной активности женщин, реализации их способностей и возможностей в различных областях и отраслях.

Ключевые слова: женщины, стратегия «Узбекистан – 2030», гендерное равенство, ООН, «Женский регистр», «Молодежный регистр», общество, наука, ЮНИСЕФ, Женская академия, махалля.

Tajieva Dilnoz,
Independent Researcher, Academy of Public Administration,
Head of the Department for the Study of Youth Problems and Support of Entrepreneurs of the
Tashkent City Council
of the Liberal Democratic Party of Uzbekistan
dilnozatajiyeva@gmail.com

THE PLACE AND POSITION OF WOMEN IN THE DEVELOPMENT OF THE NEW UZBEKISTAN: SOCIOLOGICAL ANALYSIS

ABSTRACT

Today, Uzbekistan also pays great attention to the issues of lifestyle, activity, employment, social protection of women, the transition from the status of a leader to the status of a leader, their support. The article presents a sociological analysis of the role and status of women in the development of New Uzbekistan. Within the framework of the “Uzbekistan-2030” strategy, the wide-scale measures to increase the political, social, and economic activity of women, protect motherhood and childhood, establish gender equality, and ensure women's rights and interests were analyzed. The conditions, tasks, and the participation of women in the political life of the society in modernizing Uzbekistan are explained in order to increase the socio-political and social activity of women, to realize their abilities and opportunities in various fields and industries.

Keywords: women, “Uzbekistan – 2030” strategy, gender equality, UN, “Women's Notebook”, “Youth Notebook”, society, science, knowledge, UNICEF, Girls' Academy, mahalla.

KIRISH

Bugun O‘zbekiston ayollari barcha jabhalarda o‘z o‘rni va munosib mavqeiga ega bo‘lib bormoqda. Keyingi saylovlarda yurtimiz tarixida birinchi marta milliy parlament tarkibidagi xotin-qizlar soni dunyo miqyosida namunali ko‘rsatkichga ko‘tarilgani ham bu fikrimizni yaqqol tasdiqlaydi. “Xotin-qizlar va oila masalasi nafaqat bugungi kunimiz, balki ertangi kelajagimizni ham belgilab beradigan hal qiluvchi omildir” [1]. Yurtimizda xotin-qizlarimiz uchun erkin, obod va farovon hayot barpo etish – davlatimiz va jamiyatimizning eng ustuvor vazifasi etib belgilangan. Jumladan, “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida xotin-qizlarning siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy faolligini oshirish, onalik va bolalikni himoya qilish, gender tenglikni qaror toptirish, ayollarning huquq va manfaatlarini ta‘minlash bo‘yicha keng ko‘lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

METODOLOGIYA

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrda qabul qilingan “O‘zbekiston – 2030 Strategiyasi”da ham 1.3 yo‘nalishi 25-maqsadida “Xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlash tizimini kuchaytirish, ularning huquq va qonuniy manfaatlarini ta‘minlash, ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy faolligini oshirish va gender tenglikni ta‘minlash” [2] uchun 2030-yilgacha erishiladigan maqsadlarning samaradorlik ko‘rsatkichlari quyidagicha bo‘lishi kerakligi to‘g‘risida belgilab berilgan:

Gender tenglikni ta‘minlash siyosatini davom ettirish, xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish orqali boshqaruv lavozimlaridagi xotin-qizlar ulushini 30 foizga oshirish.

Jamiyatda xotin-qizlarga tazyiq va zo‘ravonlikka nisbatan murosasizlik muhitini yaratish, xotin-qizlarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini ta‘minlash, “Ayollar daftari” bilan manzilli ishlashning shaffof mexanizmini yaratish, mazkur ishlar bo‘yicha jamoatchilik nazoratini o‘rnatish bo‘yicha hozirda bir qancha ishlar amalga oshirilmoqda.

O'zbekistonda ham xotin-qizlarning turmush tarzi, faolligi, bandligi, ijtimoiy himoyasi, yetaklanuvchi maqomidan yetaklovchi maqomiga olib o'tish, ularni qo'llab-quvvatlash masalalariga katta e'tibor berilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev alohida ta'kidlaganidek, "mamlakatimizda istiqomat qilayotgan 17 milliondan ziyod opa-singillarimiz, qizlarimiz, onaxon va momolarimizga munosib sharoit yaratib berish uchun barcha imkoniyatlarni ishga solishimiz lozim" [3], degan so'zlarini keltirishimiz o'rinlidir. Xotin-qizlarning jamiyatdagi faoliyati, ularning hayotiy talab va ehtiyojlari, manfaatlari, qarashlari, maqsadlari, orzu-niyatlari, qadriyatlarini, shuningdek, innovatsion jarayonlarga integratsiyalashuvi muhim ilmiy-amaliy masalalardan biri hisoblangan.

ASOSIY QISM

Hozirgi vaqtda xotin-qizlarning davlat boshqaruvidagi ulushi 2017-yildagi 27 foizdan 35 foizga yetgani ayniqsa e'tiborlidir. Shu bilan birga, yuzlab oqila ayollar hayotimizning barcha sohalarida jonbozlik bilan faoliyat ko'rsatayotgani barchamizni quvontiradi [4].

Shu maqsadda, avvalo, milliy qonunchiligimiz takomillashtirilib, opa-singillarimiz uchun yanada keng imkoniyatlar yaratib berilmoqda. Buning tasdig'ini birgina misol, ya'ni, saylov kodeksimizda deputatlikka nomzodlarning kamida 40 foizi yoki har 5 nafaridan 2 nafari ayol kishi bo'lishi zarurligi mustahkamlab qo'yilganida yaqqol ko'rish mumkin.

Bu borada Gender tenglik va oila masalalari bo'yicha respublika komissiyasi samarali ish olib borayotganini ta'kidlash lozim.

Xotin-qizlarning iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirish, ular o'rtasida tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha ham salmoqli natijalarga erishilmoqda.

So'nggi 5 yil ichida O'zbekistonda ishbilarmon ayollar safi ikki barobar kengayib, o'z biznesini yo'lga qo'ygan tadbirkor xotin-qizlar soni 205 mingdan oshdi. Birgina 2023-yilda 279 mingdan ziyod tadbirkorlik loyihalariga 13 trillion so'mdan ortiq kredit, qariyb 57 ming nafar xotin-qizga salkam 300 milliard so'm subsidiya ajratildi. Shuningdek, 200 mingga yaqin ayollar kasb-hunar va tadbirkorlikka o'qitildi. Eng asosiysi – 400 mingdan ortiq opa-singillarimiz ish bilan ta'minlandi.

Bundan tashqari, xotin-qizlarga ajratilgan 6 trillion so'mlik ipoteka kreditlari hisobidan 25 mingdan ziyod oilalar o'z uyiga ega bo'ldi. Bu borada 6 ming 200 nafar ayolga uy-joy sharoitini yaxshilash va kreditning boshlang'ich badalini to'lash uchun 200 milliard so'm subsidiya ajratilganini qayd etish lozim.

Shu bilan birga, joylarda xotin-qizlar muammolarini o'rganish va hal etishga qaratilgan ishlar yangi bosqichga ko'tarilmoqda. O'tgan yilning o'zida "Ayollar daftari" bo'yicha 1 trillion 234 milliard so'm hisobidan qariyb 994 ming nafar xotin-qizning muammosi hal etilgani bu fikrni tasdiqlaydi.

Bu vazifalarni bajarishda Oila va xotin-qizlar qo'mitasi, Kasaba uyushmalari federatsiyasi hamda mahallalardagi xotin-qizlar faollarining ishtiroki kuchayib borayotgani ayniqsa muhimdir. Ular tomonidan "xonadonbay" o'rganishlar natijasida ijtimoiy yordamga muhtoj 690 mingdan ziyod oilaga manzilli yordam ko'rsatilgani, 116 mingta notinch oilada muhit sog'lomlashtirilganini bugun alohida e'tirof etamiz.

Mamlakatimizda bo'lg'usi onalar, kelajak tarbiyachilari bo'lmish qizlarimiz kamolotiga, ularning oliy ta'lim olishi, zamonaviy kasb-hunar va texnologiyalar, xorijiy tillarni egallashiga katta ahamiyat berilmoqda.

Hozirgi kunda oliygohlarda ta'lim olayotgan 1 million 300 ming nafarga yaqin talabaning yarmidan ko'pi – e'tibor bering, yarmidan ko'pi, ya'ni, 653 ming nafardan ziyodini qizlar tashkil etmoqda. Magistraturada o'qiyotgan yoshlarimiz orasida qizlarning ulushi yanada ko'p, ya'ni, salkam 14 ming nafarni tashkil etmoqda. Bu – jami magistrantlarning qariyb 60 foizi degani.

Joriy o'quv yilida ehtiyojmand oilalarga mansub 1 ming 914 nafar xotin-qiz oliygohlarga qo'shimcha davlat granti bo'yicha o'qishga qabul qilindi. 181 ming 500 nafardan ortiq qizlarimiz uchun imtiyozli ta'lim kreditlari ajratildi. Ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalarning vakillari, yetim qolgan yoki ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan 2 mingdan ziyod talaba uchun 14 milliard 500 million so'm kontrakt puli mahalliy byudjetlar hisobidan qoplab berildi. So'nggi yillarda davlat

oliygohlarining magistratura bo'limida o'qiyotgan xotin-qizlarning kontrakt pullari byudjetdan to'lanmoqda.

Eng muhimi, qizlarimiz o'rtasida zamonaviy bilim va kasb-hunarlariga qiziqish tobora ortib bormoqda. Masalan, "Bir million dasturchi" loyihasi doirasida ta'lim olgan yoshlarning 47 foizi, ya'ni qariyb yarmini qizlar tashkil etgan.

Keyingi paytda yurtimizda ilm-fan va ta'lim, xususan, oliy ta'lim sohasi isloh etilib, jahon standartlariga moslashtirilayotgani sababli xotin-qizlar bu yo'nalishda ham katta natijalarga erishmoqdalar. Buning amaliy ifodasini so'nggi yetti yilda 5 ming 247 nafar ayollarimiz fan doktori (DSc) va o'z sohalari bo'yicha falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini olgani misolida ko'rish mumkin. Birgina 2023 yilning o'zida 147 nafar xotin-qiz fan doktori, 1 ming 238 nafari esa falsafa doktori ilmiy darajasiga erishgani barchamizni mamnun etadi.

Hozirgi kunda ilm-fan sohasida jami 5 mingga yaqin olima ayollarimiz faoliyat ko'rsatmoqda. Oliyoghlarda esa 14 mingdan ziyod opa-singillarimiz pedagogika va ilmiy tadqiqot yo'nalishida ish olib bormoqda.

Mustaqillik yillarida 17 nafar hurmatli ayollarimiz "O'zbekiston Qahramoni" degan oliy unvonga sazovor bo'lgan bo'lsa, ularning 7 nafari fan, ta'lim va san'at sohasi vakillari ekanini alohida ta'kidlash lozim. 11 nafar ayol fan sohasidagi eng yuksak darajaga, ya'ni akademik unvoniga sazovor bo'lgani, minglab xotin-qizlarimiz davlatimizning faxriy unvon, orden va medallari bilan taqdirlanib kelayotgani el-yurtimizning ularga nisbatan yuksak ehtiromi ifodasidir.

Mamlakatimizda xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha to'plangan milliy tajriba xalqaro miqyosda keng e'tirof etilmoqda. Jahon bankining kuni kecha e'lon qilingan indeksida O'zbekiston gender tenglik sohasida dunyodagi eng tez rivojlanayotgan 5 ta mamlakat qatorida qayd etildi [5].

2019-yil 2-sentyabrida "Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida" va "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'rvonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi [6] O'zbekiston Respublikasining qonunlari qabul qilindi.

Amalga oshirilgan yuqoridagi ishlar xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish, salomatligini muhofaza qilish, intilish va tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash, ularga munosib mehnat va yashash sharoitlarini yaratishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

2020-yil 23-sentyabr Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 75-yubiley sessiyasida Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev nutq so'zlab nutqida gender masalasiga alohida e'tibor qaratdi "biz uchun gender tenglik siyosati ustuvor masalaga aylandi. Xotin-qizlarning davlat boshqaruvidagi o'rni tobora kuchaymoqda. Yangi Parlamentimizda ayol deputatlar soni ikki barobarga ko'paydi" [7], deb mamlakatimizda xotin-qizlar siyosati bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlarni nazarda tutdi.

Mahallalarda oilaviy tadbirkorlik uchun kreditlarning kamida 40 foizi ayollar taklif etgan loyihalarga yo'naltiriladi. Shu maqsadda har bir hududda xotin-qizlar uchun hunarmandchilik, tadbirkorlik markazlari va klasterlari tashkil etiladi. Ushbu maskanlarda 205 ming nafar opa-singillarimiz mehnat bozorida talab yuqori bo'lgan kasblarga tayyorlanadi hamda tadbirkorlik asoslariga o'rgatiladi.

Shuningdek, "Yoshlar daftari" ga kiritilgan 8 ming nafar xotin-qizga o'z biznesini boshlashi va mehnat qurollarini xarid qilishi uchun subsidiya, 10 ming nafariga esa imtiyozli kreditlar ajratiladi. 50 ming nafar yosh ayollar uchun malakali mutaxassislar ishtirokida "Biznes marafon" loyihasi tashkil etiladi. Ushbu loyiha doirasida yuzlab qobiliyatli qizlarimizga o'z biznesini yo'lga qo'yish bo'yicha amaliy yordam beriladi.

Umuman, bir oy muddatda xotin-qizlarni tadbirkorlikka keng jalb qilish bo'yicha alohida dastur qabul qilinib, loyihalarni amalga oshirish uchun 15 trillion so'm, jumladan, oilaviy tadbirkorlik loyihalariga 6 trillion so'm ajratiladi. Bundan tashqari, Saudiya Arabistoni, Qatar, Yaponiya, Janubiy Koreya va Germaniyadagi elchilarimiz ayollar tadbirkorligini rivojlantirish uchun 100 million dollarlik grantlarni jalb qiladi.

Sog'liqni saqlash sohasida ham bir qator muhim tadbirlar amalga oshiriladi. Jumladan, murakkab jarrohlik operatsiyasi o'tkazishga muhtoj 2 ming nafar xotin-qiz davlat byudjeti va xalqaro moliya institutlari mablag'lari hisobidan davolanadi.

Shu bilan birga, 1 million nafar homilador ayol hamda 1 million 500 ming nafar emizikli ona yod preparati, qariyb 6 million nafar reproduktiv yoshdagi ayollar temir va foliy kislotasi bilan bepul ta'minlanadi.

Og'ir ijtimoiy vaziyatga tushib qolgan 4 ming nafar xotin-qizlarga uy-joy ajratiladi. Shu toifadagi 3 ming nafar ayol uchun murakkab tibbiy operatsiyalar bepul o'tkaziladi.

Yurtimizda "Qizlar akademiyasi" platformasi yaratilib, 100 ming nafar opa-singillarimizga moliyaviy, huquqiy, psixologik, reproduktiv bilim berish yo'lga qo'yiladi.

2023-yilda "Ayollar daftari" tizimining 4-bosqichida 6 ta toifa bo'yicha kiritilgan 1 mln. 779 nafar xotin- qizlarning 99,3 foizi, ya'ni 993386 nafarining muammolari hal etildi [8].

1-toifa bo'yicha ijtimoiy himoyaga muhtoj bo'lgan 423196 nafar ishsiz xotin-qizlarning bandligi ta'minlandi;

2-toifa bo'yicha 48 913 nafar xotin-qizlarga tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'yishlari uchun kreditlar ajratildi;

3-toifa bo'yicha boquvchisini yo'qotgan, ijtimoiy yordamga muhtoj bo'lgan 224397 nafar xotin-qizlarga moddiy yordamlar ko'rsatildi;

4-toifa bo'yicha ijtimoiy yordamga muhtoj I va II guruh nogironligi bo'lgan, shuningdek tezkor tibbiy muolajaga muhtoj bo'lgan 201889 nafar ehtiyojmand xotin-qizlarga moddiy yordamlar ajratildi;

5-toifa bo'yicha uy-joyga muhtoj bo'lgan 8656 nafar xotin- qizlarning uy-joy sharoitlarini yaxshilash choralarini ko'rildi;

6-toifa bo'yicha qaramog'ida nogironligi bo'lgan farzandi mavjud 86335 nafar xotin-qizlarga moddiy yordamlar ko'rsatildi, ularning 4160 nafariga tomorqasidan samarali foydalanishiga ko'maklashildi.

Oila va xotin-qizlar qo'mitasi tomonidan Respublika bo'yicha jami 4587 nafar xotin-qizlarga OO'Yuga kirish uchun tavsiyanoma berildi.

Mutaxassisligi bo'yicha kamida besh yil mehnat stajiga ega, lekin oliy ma'lumotga ega bo'lmagan, o'rta maxsus yoki professional ta'lim muassasalarini tamomlagan 4777 nafar talabgor xotin-qizlar tavsiyanoma olish uchun murojaatlari xotin-qizlar.uz elektron platformasi orqali qabul qilindi.

Mamlakatimizda ilmiy faoliyat bilan shug'ullanuvchi ilmiy darajasi bor xotin-qizlarni har tomonlama qo'llab quvvatlash, nufuzli ilmiy yo'nalishlar bo'yicha ilmiy maktablar yaratishga qaratilgan kompleks choralar ko'rildi, bu boradagi milliy qonunchilik zamon talablari asosida takomillashtirildi. Xususan, 2019 yilda "Ilm-fan va ilmiy faoliyat to'g'risida"gi qonunning qabul qilinishi oliy o'quv yurti tahsilidan keyingi ta'lim tizimini takomillashtirishda muhim huquqiy asos sifatida xizmat qilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi hamda Innovatsion rivojlanish va novatorlik g'oyalarini qo'llab-quvvatlash jamg'armasi tashkil etildi. Ilm-fan va ilmiy faoliyat sohasidagi shu kabi qonun, yanada aniq qilib aytganda, ilmiy kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirish borasida qabul qilingan me'yoriy-huquqiy hujjatlar mamlakatimiz taraqqiyotini ta'minlashda, xususan, xotin-qizlarni ilm-fan sohasiga yanada keng jalb etishda ulkan omil bo'lmoqda.

Mamlakatimizda, 2023-yil yanvar holatiga, fan doktorlarining soni 700 dan ortiq, fan sohasida izlanish olib borayotgan ayollar soni 5 mingdan ziyod, oliy ta'lim yurtlarida dars berayotgan xotin-qizlar soni 14 mingdan oshadi.

Fanlar akademiyasi tizimida ishlayotgan 4 ming 760 nafar xizmatchining 40 foizini, ya'ni 1 ming 905 nafarini xotin-qizlar tashkil etmoqda. Yurtimizda ilmiy izlanishlar bilan mashg'ul 2 ming 146 nafar tadqiqotchidan 695 nafarini ham ayollar tashkil etishi quvonarlidir.

O'zbekistonda olim ayollarni qo'llab-quvvatlash, xotin-qizlar uchun ilm-fan bilan shug'ullanishlari borasida yaratilgan imkoniyatlar haqida so'z borganda, shuningdek, "Oila va xotin-qizlar" ilmiy-tadqiqot instituti faoliyatini qayd etish mumkin. Ushbu muassasa tomonidan xotin-qizlarni fan sohasiga yanada keng jalb etish, olim ayollar safini kengaytirish, ular faoliyatini rivojlantirish, gender tengligini ta'minlash bo'yicha izchil ilmiy izlanishlar olib borilmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 7-fevraldagi Farmoni bilan “Zulfiya nomidagi davlat mukofotini ta’ sis etish bo‘yicha takliflarni qo‘llab-quvvatlash to‘g‘risida”gi [9] Farmonga kiritilgan o‘zgartirishlarga ko‘ra, endilikda axborot texnologiyalari yo‘nalishida alohida yutuqlarga erishgan iqtidorli xotin-qizlar Zulfiya nomidagi Davlat mukofoti bilan taqdirlanadi.

Bularning barchasi Yangi O‘zbekiston taraqqiyotida xotin-qizlarimiz alohida o‘rin tutishini yaqqol anglatib turibdi. Zero, davlatimiz rahbari ta’kidlaganidek, “Meni kishilarimizning ongida paydo bo‘lgan stereotip ko‘p o‘ylantiradi. Odatda biz ayolni avvalambor ona, oila qo‘rg‘onining qo‘riqchisi sifatida hurmat qilamiz. Bu, shubhasiz, to‘g‘ri. Ammo bugun har bir ayol oddiy kuzatuvchi emas, balki mamlakatda amalga oshirilayotgan demokratik o‘zgarishlarning faol va tashabbuskor ishtirokchisi ham bo‘lishi kerak” [10], degan so‘zlarini keltirish o‘rinlidir.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, keyingi yillarda O‘zbekistonda xotin-qizlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, ayollarning mamlakat ijtimoiy-siyosiy hayotida to‘laqonli ishtirok etishiga erishish, gender tenglik va reproduktiv salomatlikni ta’minlash bo‘yicha olib borilayotgan davlat siyosatini jahon hamjamiyati e’tirof etmoqda. Bu borada qo‘lga kiritayotgan yutuqlarimiz BMT, Xalqaro mehnat tashkiloti, YUNISEF, Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti kabi nufuzli xalqaro tashkilotlar tomonidan yuqori baholanmoqda.

Jamiyatning demokratik o‘zgarishlar yo‘lidan nechog‘lik ilgarilab ketgani – shu jamiyatning ayollarga munosabati, bu boradagi madaniy-ma’naviy saviyasi bilan belgilanadi. Zero, oqila, go‘zal ayollar o‘zlarining g‘amxo‘rligi, mehribonligi, qalbi daryoligi bilan oilalardagi, qolaversa, butun jamiyatdagi muvozanatni, poklik, halollik, samimiyat va adolat muhitini saqlab turadilar.

Адабиётлар/ Литература/ References:

1. Yoshlar – Yangi O‘zbekiston va uchinchi renessans bunyodkorlari. O‘zbekiston Respublikasi “Tasviriy oyina” ijodiy uyushmasi. 26.03.2024 yil.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2023-yil 11-sentyabrdagi PF-158-son Farmoni <https://lex.uz/docs/6600413> 12.09.2023-yil.
3. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг 2020-йил 29-декабрь куни Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномаси. «Халқ сўзи, 2020 йил 30 декабрь», <https://lex.uz/ru/>
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning Xalqaro xotin-qizlar kuniga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. 07.03.2024 yil.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning Xalqaro xotin-qizlar kuniga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. 07.03.2024-yil.
6. Ўзбекистон Республикасининг 2019-йил 2-сентябрдаги «Хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятлар кафолатлари тўғрисида», 2019 йил 2 сентябрдаги «Хотин-қизларни тазйиқ ва зўравонликдан ҳимоя қилиш тўғрисида»ги қонуни.
7. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ Бош Ассамблеясининг онлайн форматда ўтаётган 75-сессиясидаги нутқи. <https://daryo.uz/k/2020/09/23/shavkat-mirziyoyev-bmt-bosh-assambleyasining-onlayn-formatda-otayotgan-75-sessiyasida-nutq-sozladi-video>
8. Aniq.uz.yangilikiari <https://aniq.uz/yangiliklar/ayollar-daftari-tizimining-4-bosqichida-1-mln-779-nafar-xotin-qizlarning-99-3-foiziining-muammolari-hal-etildi>. 24.01.2024 йил
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 07.02.2024 yildagi PF-34-son <https://lex.uz/ru/docs/6791821?ONDATE=07.02.2024>
10. Inson huquqlari bo‘yicha O‘zbekiston Respublikasi Milliy markazi rasmiy veb sayti. 11-fevral – Ilm-fan sohasidagi xotin-qizlar xalqaro kuniga bag‘ishlab. 10.02.2023-yil.

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

3-МАХСУС СОН

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР-3

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES
SPECIAL ISSUE-3

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000